

European Commission

Поводження з відходами в умовах кризи, спричиненої коронавірусом

14 квітня 2020 р.

В час цієї безпрецедентної кризи ми співпрацюємо з державами-членами і компаніями, що займаються відходами, на всій території ЄС, щоб вирішити проблему забезпечення високого рівня захисту здоров'я людей та навколишнього середовища. Належне поводження з відходами – це частина основних послуг, які лежать в основі добробуту наших громадян і які надають численні компанії, що займаються відходами та забезпечують підтримку економіці замкнутого циклу.

Єврокомісар Віргініюс Сінкявічюс

Коронавірусна криза випробовує стійкість нашого суспільства. Ця надзвичайна санітарно-епідеміологічна ситуація здійснює безпрецедентний тиск на значну кількість видів економічної діяльності, у тому числі і на ті, що становлять невід'ємну складову нашого благополуччя. Захист життів та джерел заробітку лежить в основі всіх заходів та рішень, спрямованих на вирішення цієї кризи, як на індивідуальному, так і на колективному рівні.

Належне поводження з відходами – це частина найнеобхідніших послуг для нашого суспільства. В ЄС одна особа в середньому виробляє близько пів тонни твердих побутових відходів на рік і це означає, що одне домогосподарство виробляє більше 20 кг твердих побутових відходів на тиждень. В ЄС загальна кількість відходів, яку виробляє одна особа, становить близько 5 тонн. Запобігання збоїв системи поводження з відходами, включно з роздільним збором та переробкою відходів, є критично важливим для здоров'я та безпеки наших громадян, для довкілля та економіки.

Держави-члени та компанії, що займаються відходами на всій території ЄС, постійно докладають зусиль для забезпечення безперервності здійснення заходів поводження з відходами (у тому числі роздільний збір і переробка), які є необхідними для економіки замкнутого циклу. Ці зусилля часто передбачають запобігання та зменшення перебоїв у зв'язку зі скороченням кількості працівників, забезпечення посилення здоров'я та безпеки на роботі, надання безпечних послуг поводження з побутовими відходами, які виробляють громадяни, хворі на коронавірус, вирішення проблеми збільшення кількості медичних відходів чи забезпечення плавного перебігу процесу поводження з відходами – від збору до переробки чи іншого виду діяльності.

В законі ЄС “Про відходи” зазначено, що захист здоров'я людей є особливо важливим з точки зору поводження з відходами і що існують певні варіанти гнучкого реагування на виявлені ризики для здоров'я людей. Попри те, що впровадження закону ЄС в цій сфері

шляхом здійснення найвідповідніших заходів для досягнення його завдань – це обов'язок держав-членів, та спільна робота на загальноєвропейському рівні, спрямована на вирішення тих викликів, з якими стикаються національні, регіональні та місцеві органи влади та компанії, що займаються відходами, також може стати додатковою перевагою.

У цьому документі надано настанови з урахуванням забезпечення високого рівня захисту здоров'я людей та довкілля, а також запобігання та зменшення перебоїв у наданні належних послуг поводження з відходами. Його створено на основі консультацій з експертами з питань відходів з держав-членів, ключовими зацікавленими сторонами у сфері поводження з відходами, та рекомендацій Європейського центру з профілактики та контролю захворюваності (ЄЦПКЗ), і його оновлюватимуть за необхідності. Служби Комісії опублікували окрему рекомендацію щодо відвантаження відходів в умовах спалаху коронавірусу.¹

1. Поводження з побутовими відходами

Згідно зі заявами Європейського центру з профілактики та контролю захворюваності (ЄЦПКЗ), станом на зараз немає жодних доказів, які би підтверджували, що стандартні процедури поводження з відходами не є безпечними чи не недостатніми з точки зору ризику інфікування COVID-19 чи що побутові відходи відіграють якусь роль в передачі SARS-CoV-2 чи інших респіраторних вірусів. Європейське агентство з питань безпеки та охорони здоров'я на робочому місці опублікувала протокол щодо захисту від контакту з коронавірусом на робочому місці (див. Розділ 3).

З огляду на значення, яке правильне поводження з відходами має для здоров'я та довкілля, а також зважаючи на оцінку ризику, яку здійснили наукові установи, та були застосовані заходи щодо управління ризиками, загальна безперервність належного надання послуг поводження з побутовими відходами (у тому числі роздільний збір і переробка) необхідно гарантувати відповідно до законодавства ЄС. Запобігання перебоїв збору окремих видів відходів – важливе для гарантування того, що інфраструктура для збору та обробки змішаних побутових відходів не перевантажена, не створює потенційних додаткових ризиків для здоров'я, що спільні зусилля зі збору відходів – цінують і що платники податків не сплачують занадто велику частку своїх доходів на поводження з відходами, а також, що громадяни можуть дотримуватися своїх звичок, які є корисними для довкілля. Роздільний збір є також важливим для захисту дотримання траєкторії руху до кругової економіки, а також робіт та бізнесу, чия діяльність залежить від постачання вторинної сировини.

Згідно зі Статтею 13 Директиви 2008/98/ЄС «Про відходи»², практики збору відходів можна адаптувати до умов коронавірусної кризи задля захисту громадського здоров'я. Будь-які зміни мають відповідати законодавству ЄС про відходи, вони мають бути необхідними і пропорційними для захисту здоров'я людей, зокрема, шляхом обмеження цих практик до тих сфер та часових рамок тільки до тих, які є необхідними для реагування на ризик, виявлений на основі найновіших наукових рекомендацій, а також вони мають бути спрямовані на

¹ https://ec.europa.eu/environment/waste/shipments/pdf/waste_shipment_and_COVID19.pdf

² OJ L 312, 22.11.2008, p. 3

забезпечення здійснення загального завдання – роздільного збору та переробки відповідно до ієрархії поводження з відходами.

ЄЦПКЗ визнає, що необхідно здійснювати конкретні заходи щодо профілактики інфекції та контролю осіб з підозрою чи підтвердженим інфікуванням коронавірусом, які перебувають на самоізоляції вдома³, зокрема, в палатах пацієнтів мають бути сміттєві контейнери для використаних серветок, масок для обличчя та інших відходів, які потрібно утилізувати як змішані відходи.

В цьому протоколі також є конкретний розділ щодо поводження з побутовими відходами в таких випадках:

- В палатах пацієнтів мають бути окремі мішки для відходів.
- Паперові серветки та маски для обличчя, якими користувалися пацієнти, потрібно негайно викидати в мішок для відходів в палаті пацієнта.
- Рукавички та маски для обличчя, які використовували особи, що надають допомогу, та прибиральники, потрібно негайно викидати в інший мішок для відходів біля дверей палати пацієнта, коли особа, що надає допомогу, чи прибиральник виходить з палати.
- Мішки для відходів потрібно закривати до того, як їх забирають з палати пацієнта, і регулярно міняти; в жодному разі не можна пересипати їх вміст в інший мішок.
- Ці мішки для відходів можна збирати разом і складати в один чистий великий мішок для сміття; закриті мішки з відходами пацієнта можна складати безпосередньо в несортоване сміття. Не потрібно вживати особливих заходів щодо збору чи використовувати інші методи утилізації.
- Після роботи з мішками для відходів, потрібно здійснити ретельну гігієну рук: використати воду з милом чи дезінфектор для рук на спиртовій основі.

Джерело: Технічний звіт ЄЦПКЗ «Профілактика та контроль інфекційних захворювань під час ведення осіб з підозрою чи підтвердженим інфікуванням коронавірусним захворюванням (COVID-19) в домашніх умовах», 30 березня 2020

У випадку, якщо нестача працівників спричиняє скорочення надання послуг, держава-член має гарантувати безперервність та належну регулярність збору змішаних відходів та органічних відходів з метою запобігання будь-яким ризикам для громадської безпеки та здоров'я. На основі оцінки таких ризиків, частоту збору сухої вторсировини можна тимчасово змінити, але не можна її припиняти.

Збір певних типів відходів, що здійснювався в пунктах збору, які було тимчасово закрито, можна здійснювати безпосередньо після відкриття цих пунктів збору, зокрема, це стосується відпрацьованого електричного та електронного обладнання (ВЕЕО), батарейок та великогабаритних відходів.

В умовах коронавірусної кризи, ретельне сортування відходів громадянами стає ще важливішим для забезпечення потоку чистої вторсировини на фабрики з переробки відходів. Потрібно інформувати громадян про тимчасові зміни в практиках збору вторсировини, які впливають на те, як здійснюється збір відходів та подальше поводження з ними. За необхідності потрібно нагадувати громадянам про те, що не можна викидати ВЕЕО,

³ Технічний звіт ЄЦПКЗ «Профілактика та контроль інфекційних захворювань під час ведення осіб з підозрою чи підтвердженим інфікуванням коронавірусним захворюванням (COVID-19) в домашніх умовах», 30 березня 2020
<https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/infection-prevention-control-household-management-covid-19>

батарейки та побутові хімікати в заликові відходи.

Держави-члени повинні гарантувати належне планування тимчасових можливостей зберігання відходів, зібраних для відновлення на випадок якихось перебоїв зі сортуванням чи з іншими процесами переробки.

2. Поводження з відходами зі закладів охорони здоров'я

З відходами від послуг з охорони здоров'я, лабораторій та іншої діяльності, пов'язаних з пацієнтами з коронавірусом, потрібно поводитись та обробляти відповідно до законодавства ЄС про відходи (і зокрема, відповідно до Директиви 2008/98/ЄС "Про відходи" та статей 17, 23, 24 та 25 цього документу, що стосуються небезпечних відходів та дозвільних вимог) та національних положень, застосованих до цієї категорії епідемічно-небезпечних відходів, беручи до уваги останнє оновлення протоколу, наданого ЄЦПКЗ⁴ та національних органів охорони здоров'я.

Більше того, конкретний протокол ЄЦПКЗ⁵ застосовується до відходів з чистих виробничих середовищ в закладах охорони здоров'я та немедичних установах, що можуть бути потенційно заражені коронавірусом, а відходи від прибирання закладів охорони здоров'я необхідно обробляти так, як епідемічно-небезпечні клінічні відходи категорії В (UN3291), відходи з немедичних установ потрібно викидати в окремий мішок, а відходи з загальних установ потрібно викидати разом зі змішаними відходами.

Держави-члени повинні гарантувати належне планування можливостей обробки та, в разі необхідності, зберігання медичних відходів. У випадку перебоїв з обробкою через недотримання правильної утилізації чи можливостей спалювання медичних відходів, то найважливіше – це безпечне тимчасове зберігання допоки проблему з можливостями не буде вирішено. Зберігання має передбачати використання запломбованих контейнерів в захищених зонах, доступ до яких мають тільки уповноважені члени персоналу. Внутрішні та зовнішні поверхні контейнерів потрібно обробляти відповідним дезінфікуючим засобом. Контейнери потрібно зберігати на місцях. Можуть знадобитися додаткові можливості обробки медичних відходів, що стосуються їх епідемічно-небезпечних характеристик.

Якщо держава-член в якості винятку приймає рішення впровадити альтернативні процеси обробки медичних відходів відповідно до законодавства ЄС та застосування національних норм (у тому числі і для надзвичайних ситуацій), то вони повинні гарантувати, що, якщо такі процеси загалом гірше впливають на довкілля, ніж звичайні практики, то їх використання має бути обмеженим в часі і застосовуватись тільки для вирішення нестачі місця та можливостей для зберігання та обробки. Потрібно застосовувати належні профілактичні заходи з точки зору охорони здоров'я та безпеки на робочому місці.

Комісія подасть запит на отримання подальшої інформації від держав-членів та зацікавлених сторін щодо поточної ситуації та планування щодо збору, зберігання, обробки та можливого відвантаження медичних відходів в умовах поточної кризи. Подальші питання та інформацію можна надсилати за контактною інформацією, наведеною в розділі 5.

⁴ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/infection-prevention-and-control-and-preparedness-covid-19-healthcare-settings>

⁵ <https://www.ecdc.europa.eu/en/publications-data/disinfection-environments-covid-19>

3. Здоров'я та безпека операторів поводження з відходами

Вживати заходів для захисту здоров'я та безпеки працівників і запевняти їх в тому, що їх роботодавці вирішують проблему ризиків, пов'язаних з коронавірусною кризою, - це необхідні заходи для підвищення впевненості працівників та забезпечення безперервності надання послуг поводження з відходами. Європейське агентство з питань безпеки та охорони здоров'я на робочому місці надало загальне скерування щодо того, як допомогти попередити поширення коронавірусу на робочому місці.⁶

Належні практики, надані зацікавленими сторонами зі сфери поводження з відходами, включають:

- Адаптація організації працівників з метою уникнення передачі інфекції в команді, напр., дотримання дистанціювання між людьми, зменшення кількості працівників, що перебувають в одній зоні, до мінімуму.
- Забезпечення доступності та правильного використання належних засобів індивідуального захисту (ЗІЗ), а також відповідних засобів дезінфекції.
- Забезпечення суворого дотримання посилених стандартів гігієни, включно з частою зміною та очищенням ЗІЗ та уніформи; заміна рукавичок, коли вони пошкоджуються або коли стається інцидент, що загрожує потенційним інфікуванням; регулярна санітарна обробка приміщень, салонів транспортних засобів та одягу.
- Забезпечення носіння масок, суворого дотримання протоколів одягання та зняття ЗІЗ для запобігання випадкового контакту та зараження.
- Якщо застосовно, то заохочення належних умов роботи для представників вразливих груп населення, напр., люди старшого віку та особи з певними хронічними проблемами зі здоров'ям.

4. Підтримка шляхом фінансування з боку ЄС та допомога від окремих держав

5.

В період 2014-2020 рр. держави-члени виділили 4.9 млрд євро на фінансування регіональної політики у сфері поводження з відходами. Воно передбачає підтримку запобігання утворення відходів та підвищення рівня поінформованості, роздільні системи збору (у т.ч. обладнання та транспортні засоби), інфраструктуру для переробки, розбудову адміністративних спроможностей та інші інвестиції, пов'язані з місцевими пріоритетами⁷. Станом на кінець 2020 року, 31% з цієї суми ще не було виділено на фіксовані проекти. Органи поводження з в регіонах та державах-членах можуть надати більше інформації про наявні можливості фінансування. Також можливе отримання коштів і в рамках фінансування інших пріоритетів, напр., управління ризиками природних катастроф чи охорони здоров'я.

В рамках реагування на поточну кризу, Комісія прийняла «Ініціативу щодо інвестицій в рамках реагування на коронавірус» (англ. «Coronavirus Response Investment Initiative»)⁸. Ця ініціатива передбачає, що кошти буде мобілізовано для надання негайної ліквідності бюджетам держав-членів. Також для того, щоб зробити витрати, пов'язані з коронавірусною

⁶ <https://osha.europa.eu/en/highlights/covid-19-guidance-workplace>

⁷ <https://cohesiondata.ec.europa.eu/stories/s/xqec-t5kv>

⁸ https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/newsroom/crui/fs_crui_0204_en.pdf

кризою (у т.ч. витрати на охорону здоров'я), доступними в рамках фінансування регіональних політик, застосовуватимуться максимально гнучкі умови. Це також означає, що країни зможуть більш вільно перенаправляти фінансові ресурси, за умови, що гроші витрачають на ті сфери, де вони найбільш необхідні. Таким чином, державам-членам забезпечується можливість вирішувати конкретні виклики, пов'язані з належним поведженням з відходами в умовах коронавірусної кризи, напр., забезпечити вищий рівень автоматизації переробки відходів, покращення рівня охорони здоров'я та безпеки на робочих місцях, поведження з медичними відходами, тощо.

Комісія також запропонувала включити кризи у сфері громадського здоров'я в надзвичайні ситуації, фінансування яких здійснюється з Фонду солідарності ЄС. Мета здійснення нових заходів – це гарантувати, що ті сфери, які найбільше потерпають, мають доступ до додаткової підтримки у розмірі до 800 млн. євро.

Крім того, відповідно до норм ЄС про державну допомогу, держави-члени (фінансування на національному рівні) можуть надавати підтримку у формі безпосередніх грантів чи податкових пільг підприємствам у всіх секторах (включаючи, таким чином, і поведження з відходами), які можуть зіткнутися з раптовим скороченням чи недоступністю оборотних коштів. З метою реагування на поточну кризу, 19 березня 2020 року Комісія прийняла нову тимчасову Рамкову програму державної допомоги, відповідно до якої держави-члени можуть надавати різні форми допомоги, включно з грантами в розмірі до 800 000 євро, державні гарантії на позики чи заходи для уможливлення позик з пільговими відсотковими ставками. Держави-члени можуть використовувати усі ці можливості для того, щоб гарантувати що суб'єкти економічної діяльності, які працюють у сфері поведження з відходами, мають доступ до фінансування для того, щоб впоратися з кризою, спричиненою коронавірусом.

6. Обмін інформацією та підвищення рівня поінформованості

Комісія постійно моніторитиме ситуацію в державах-членах і стосовно операторів відходів, а також закликає їх повідомляти про заходи, які здійснюються в рамках реагування на коронавірусну кризу у сфері поведження з відходами, на електронну адресу ENV-WASTE-COVID-19@ec.europa.eu.

Комісія звертає увагу на користь оглядів актуальних практик в усьому ЄС, опублікованих та оновлених Асоціацією міст та регіонів для сталого управління ресурсами⁹, та закликає зацікавлені сторони також долучатися до їх доповнення та оновлення.

⁹ <https://www.acrplus.org/en/municipal-waste-management-covid-19>